

O FIBULĂ CU SFERE DE LA POIENEȘTI ȘI ORIZONTUL LA TÈNE C1 EXTRACARPATIC

Daniel SPÂNU

Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București, România; e-mail: hazdrik@yahoo.com

Keywords: Middle La Tène fibulae, Werner XIV type horse-bits, La Tène C1 phase, periodisation, Poienești-Lucașeuca group

Abstract: Without forming a well-defined regional group, the relatively synchronous “Celtic” extracarpatic discoveries (LT C1) form a distinct horizon. For the name of this horizon, one could appeal to the funerary discoveries from Glăvănești (in Moldova) and Telești (in Oltenia). The Glăvănești-Telești horizon is subsequent to the “Getic” horizon of the Thracian fibulae (Zimnicea-Peretu group) which, in turn, can be synchronized for the time being only to the early La Tène (LT B1–B2). In addition to the chronological justification, the succession of these “horizons” also has a cultural one. The magnificent inventories such as those from Agighiol, Peretu et al. reflect stable “northern Thracian” power structures that could not coexist at the Lower Danube with power structures of intra-Carpatic (“Celtic”) origin, e.g. the tomb from Telești. In other words, funerary contexts, such as those at Telești or Mezek, could not be established in the Lower Danube region until, more likely, after the decline of North Thracian power structures. In turn, the Central European cultural patterns mediated by the “Celtic” power structures lost their vigour, expressiveness and consistency at the Lower Danube with the formation of the Poienești-Lucașeuca group. The Gebhard 14 type fibula with spheres from Poienești-Măgură and the two Werner XIV type horse-bits discovered in the same site can be perceived as exponents of the extra-Carpatic “Celtic” horizon. By analogy with the fibulae from Wederath (tomb 96) and Kálnovo (tomb 3), the one from Poienești could be dated in the first half of the middle La Tène (maybe even during the LT–C1b sub-phase!). The earliest necropolis of the Poienești-Lucașeuca group (respectively, the one from Poienești) could not be organized until after the dissolution of the extra-Carpatic “Celtic” horizon. The present contribution is not intended to resolve issues related to the precise periodization and absolute dating of the transition between the two successive extra-Carpatic horizons, “Celtic” (Glăvănești-Telești) and “Bastarnian” (Poienești-Lucașeuca). However, the beginnings of the latter horizon cannot be adequately determined without the plenary debate on the end of the former.

Cuvinte-cheie: fibule La Tène mijlociu, zăbale Werner XIV, faza La Tène C1, periodizare, grupa Poienești-Lucașeuca

Rezumat: Fără a forma o grupă regională bine-determinată, descoperirile extracarpatic „celtice” relativ sincrone (LT C1) formează un orizont distinct. Pentru denumirea acestui orizont s-ar putea face apel la descoperirile funerare de la Glăvănești (în Moldova) și Telești (în Oltenia). Acest orizont este ulterior orizontului „getic” al fibulelor tracice (grupa Zimnicea-Peretu) care, la rândul lor, pot fi sincronizate deocamdată numai La Tène-ului timpuriu (LT B1–B2). Pe lângă justificarea cronologică, succesiunea acestor două „orizonturi” are și o justificare culturală. Inventarele fastuoase de la Agighiol, Peretu ș.a. reflectă structuri de putere „nord-tracice” stabile care nu puteau coabita la Dunărea de Jos cu structuri de putere de sorginte intracarpatică („celtică”), așa cum sunt cele oglindite de mormântul de la Telești. Cu alte cuvinte, contexte funerare, precum cele de la Telești sau Mezek, nu se puteau constitui la Dunărea Inferioară decât, mult mai probabil, după declinul structurilor de putere nord-tracice. La rândul lor, modelele culturale central-europene mediate de structurile de putere din Bazinul Carpatic și-au pierdut vigoarea, expresivitatea și consistența la Dunărea de Jos odată cu formarea grupei Poienești-Lucașeuca. Fibula cu sferă și cele două zăbale cu psalii circulare de la Poienești pot fi percepute ca exponente ale orizontului „celtic” extracarpatic. Prin analogie cu fibulele de la Wederath (mormântul 96) și Kálnovo (mormântul 3), cea de la Poienești ar putea fi datată în prima jumătate a La Tène-ului mijlociu (poate chiar în sub-faza LT C1b!). Cea mai timpurie necropolă a grupei Poienești-Lucașeuca (respectiv, cea de la Poienești) nu putea fi organizată decât după disoluția orizontului „celtic” extracarpatic. Contribuția de față nu este menită tranșării chestiunilor legate de periodizarea precisă și datarea absolută a tranziției dintre cele două orizonturi extracarpatic succesive – „celtic” (Glăvănești-Telești) și „bastarn” (Poienești-Lucașeuca). Începuturile celui din urmă nu pot fi însă determinate adecvat fără dezbaterile plenare a sfârșitului celui dintâi.

MATERIALE LA TÈNE C1 LA POIENEȘTI

Pentru epoca preromană a fierului, situl *Măgura* de la Poienești este cunoscut prin două monumente distincte sub aspect cronologic: o necropolă („getică”) databilă la finele primei epoci a fierului¹ și o necropolă

a culturii Poienești-Lucașeuca, datată în cea de-a doua jumătate a celei de-a doua epoci a fierului². Prezența umană de pe *Măgura*, în intervalul cronologic care separă aceste două monumente și care corespunde relativ cu La Tène-ul timpuriu și prima jumătate a celui mijlociu, nu a fost atestată până acum. Fibula pe care o voi prezenta în continuare este în măsură să modifice această imagine.

Printre numeroasele descoperiri realizate în campania de săpături din anul 1996 condusă de Mircea Babeș pe *Măgura* de la Poienești, se numără și o fibulă

¹ Babeș, Mirițoiu 2011, p. 105, datează larg necropola „getică” de la Poienești în secolele V–III a.Chr., fără o argumentație convingătoare (inventarele nu au fost publicate). Absența ceramicii la roată și a fibulelor tracice (observații personale asupra materialelor păstrate în depozitele Institutului de Arheologie din București) pledează pentru încadrarea acestei necropole în faza târzie a primei epoci a fierului (Ha D).

² Babeș 1993, p. 152–154.